

Tragický osud kosovských Albánců je Rusku lhostejný

Reakce ruských politiků na vojenský zásah Severoatlantické aliance proti Jugoslávii potvrzují, že Rusko, i přes snahu přiblížit se v minulých letech Západu, zatím nesdílí hodnoty, na nichž je založena euroatlantická civilizace. Ještě dlouho také nebude patřit mezi stabilní demokratické státy.

Rusko patří mezi země třetího světa

Problém není, že Rusko kritizuje vojenský zásah nebo způsob jeho provedení. To činí i někteří politici členských zemí aliance včetně České republiky. Ruský postoj je problematický tím, že za ním převážně stojí argumenty, které jsou demagogické, a hodnoty, které jsou Západu cizí. Západní svět reprezentovaný NATO přiměla k útoku na Jugoslávii snaha ukončit masové porušování lidských práv kosovských Albánců Miloševićovým režimem, jakož i snaha zastavit začínající genocidu. Rusko se sice snažilo k hledání mírového řešení přispět, ale v okamžiku, kdy aliance splnila svá ultimáta a na Jugoslávii zaútočila, ruští politici začali mluvit jazykem Miloševiče.

Rychle se ukázalo, že tragický

osud kosovských Albánců či principy lidských práv, na kterých stojí západní civilizace, jsou Rusku v podstatě lhostejné. Řeč ruské politiky v jugoslávské krizi je stejnou dvojsmyslně demagogickou řečí, kterou důvěrně známe z minulosti. Průměrnému Čechovi, jenž neztratil paměť nebo není sympatizantem českých komunistů, musí při vystoupeních ruských činitelů naskakovat husí kůže.

Vedle specifických rysů ruské politické kultury, v níž demokracie a právní stát nemají téměř žádné kořeny, existuje i několik dalších motivů pro podivné ruské jednání. Tím základním je pocit uraženosti vyplývající z toho, že NATO v Jugoslávii zasáhlo i přes ruské výhrady. Velmocenský status Ruska - již značně oslabený jeho propadem do kategorie zemí třetího světa - byl zásahem NATO dále značně zrelativizován. Dalším důležitým motivem je skutečnost, že i doma má Rusko svá potenciální „Kosova“ - nejviditelnější je Čečensko. Svou vlastní politiku nezávislou na Moskvě se dnes snaží dělat mnohé z více než 80 ruských regionů. Centrální moc je natolik slabá, že

části ruské armády dnes platí a živují právě jednotlivé regiony a jejich bossové.

Rusko se může opět stát nepřítelem Západu

Není divu, že namísto toho, aby Rusko uchopilo krizi v Jugoslávii jako svou velkou šanci ukázat, že je navzdory domácím problémům součástí světa, k němuž se ruští politici snaží přičlenit - například když usilují o rozšíření skupiny G 7 na G 8 - zvištěl u ruských politiků strach, který vyrůstá z domácí situace a horší tradice ruské politické kultury. Ať už jsou ale motivy pro ruské reakce jakékoliv, skutečností zůstane, že stejně jako v případě americko-britských útoků na Irák se Rusko i v jugoslávské krizi víceméně postavilo na stranu nebezpečného diktátora. Totéž již delší dobu činí i v případě běloruského prezidenta Lukašenka.

Je jasné, že i navzdory chování ruských politiků je nutné se snažit s Ruskem spolupracovat. Zároveň se ale ukazuje, že Západ má poměrně málo možností, jak vývoj v Rusku pozitivně ovlivnit. Ruští demokraté jsou dnes v hluboké defenzivě. Ne proto, že Aliance ignorovala odpor

ruských politiků k rozšíření aliance či k útoku na Jugoslávii. Je tomu tak především proto, že dědictví komunismu je v Rusku mnohem silnější než v bývalých sovětských satelitěch a že v Rusku téměř úplně chybí jakákoliv demokratická zkušenost.

Západu by mělo chování Ruska v krizi na Balkáně posloužit jako užitečné vodítko. Je zřejmé, že pokud se v Rusku zachová současná politická situace, bude Rusko v této a dalších podobných krizích harašit slovy a možná i zbraněmi, ale nedovolí si otevřenou roztržku se Západem, na němž je ekonomicky stále více závislé. Je ale také možné, že v Rusku nakonec zvítězí nacionalistické a protidemokratické síly, které dnes vedou největší ofenzivu proti akci NATO. Západ může udělat jen málo, aby takovému vývoji v Rusku zabránil. Politika Západu musí být založena na obraně hodnot, na nichž stojí, a Západ by měl být již dopředu připraven na to, že se Rusko může opět stát jeho otevřeným nepřítelem.

Jiří Pehe

Šéf politického odboru Kanceláře
prezidenta ČR